

РАЗЯСНЕНИЕ ЗА ИЗПИТА ПО ИЛ: „БОГОСЛУЖЕБНИЯТ ТИПИК – ИСТОРИЯ И ПРИЛОЖЕНИЕ“

Изпитът ще бъде индивидуален и двукомпонентен. Теоретичната част ще включва събеседване върху въпроси от конспекта на избираемата дисциплина. Въпросите са разработени в съответните *ЗАПИСКИ* (виж *КОНСПЕКТ (ИЗПИТНА ПРОГРАМА) И ЗАПИСКИ ЗА ДИСЦИПЛИНАТА БОГОСЛУЖЕБНИЯТ ТИПИК – ИСТОРИЯ И ПРИЛОЖЕНИЕ*). Практическата част на изпита ще включва проследяване и последователно цялостно подреждане въз основа на указанията в ТИПИКА на неизменяемите (константни) и изменяеми части и текстове на празничната **Вечерня** срещу великия Господски празник ПЕТДЕСЕТНИЦА. За тази цел към предоставения Ви комплект са включени необходимите извадки от съответните богослужебни книги, които трябва да се ползват при подреждане и съставяне на **Вечернята**.

Ако някой от колегите прецени, че не е достатъчно подготвен за явяване на изпит на редовната сесия, може да отложи за поправителната или ликвидационната сесия, както и в друго удобно време за него и за преподавателя.

Ако някой не е доволен от оценката си от изпита и пожелае да я повиши, необходимо е да заяви това. В такъв случай няма да се поставя оценка и ще се приеме, че е била проведена консултация. Оценка ще бъде писана на следващото явяване.

В процеса на самоподготовката, ако възникнат трудности и неясни положения, може да се проведе консултация в удобно време за колежата-студент и за преподавателя или да се осъществява комуникация по електронната поща.

КОНСПЕКТ (ИЗПИТНА ПРОГРАМА) И ЗАПИСКИ ЗА ДИСЦИПЛИНАТА **БОГОСЛУЖЕБНИЯТ ТИПИК –ИСТОРИЯ И** **ПРИЛОЖЕНИЕ**

1. **Общо понятие за богослужение.**
2. **Главни съставни части на църковните служби**
  - 2.1. **Словото Божие**
  - 2.2. **Проповедта**
  - 2.3. **Песнопенията**
  - 2.4. **Молитвата**
3. **Богослужебни книги.**
  - 3.1. **Делене на богослужебните книги**
  - 3.2. **Свещено-богослужебни**
  - 3.3. **Църковно-богослужебни**
  - 3.4. **Наименования на богослужебните книги**
  - 3.5. **Придобиване на практически умения за ползване на богослужебните книги при извършване на съответните богослужебни последования.**
4. **Църковният типик (устав) като част от Преданието на Църквата и като църковно-богослужебна книга.**
5. **Исторически развой на Типика.**
6. **Характеристика, структура и съдържание на Църковния типик (1980 г.), използван в Българската православна църква за извършване на еднообразно и чинно богослужение.**
7. **Придобиване на практически умения за ползването на Типика.**
8. **Уставът на Българската православна църква и богослужението.**
9. **Проследяване и последователно цялостно подреждане въз основа на указанията в Типика на неизменяемите (константни) и изменяеми части и текстове на раничните Вечерня, Утреня и Света Божествена Литургия за великия Господски празник Петдесетница.**

3. Богослужебни книги.

3.1. Делене на богослужебните книги

3.2. Свещено-богослужебни

3.3. Църковно-богослужебни

3.4. Наименования на богослужебните книги

3.5. Придобиване на практически умения за ползване на богослужебните книги при извършване на съответните богослужебни последования.

Богослужебни книги

Това са книгите, които са необходими за извършване на богослуженията в Православната Църква. В предишните времена богослужебните книги били единствените достъпни книги, по които мнозина се учили да четат и с помощта на които са се образовали. Текстовете на богослужебните книги съдържат истинското, автентично догматическо учение на Светата Православна Църква. Поради тази причина богослужебните книги като извори на православно вероучение е необходимо много добре да се познават от богословите.

Богослужебните книги се делят на две главни групи:

- свещено-богослужебни;
- църковно-богослужебни;

Критерият, по който е осъществена горепосочената класификация, е въз основа на това дали съдържат Словото Божие, директно взето от Свещеното Писание или текстовете им са плод на църковно химнографското творчество на богоозарени химнографи.

Свещено-богослужебни книги са тези, които съдържат Словото Божие, директно взето от Свещеното Писание (Библията). Съответните библейски текстове, намиращи се в състава на свещено-богослужебните книги, са пригодени за богослужебна употреба (четене). Книгите, които отговарят на този критерий са:

Напрестолно свето евангелие - съдържа евангелските четива за цялата църковна година, подредени по различен начин от Новозаветните евангелия, както и четива за отделните тайнства и треби. Напрестолното свето евангелие е положено на Св. Престол в олтара и символизира Господ Иисус Христос.

Апостол - съдържа четива от апостолските послания за цялата църковна година, взети от Деяния апостолски, Сборните послания и Посланията на св. ап. Павел.

Псалтир - съдържа книгата на св. пророк и цар Давид "Псалми", пригодена за богослужебна употреба. Псалмите от Псалтира са групирани в 20 катизми.

Паремийник – съдържа текстове от Стария Завет, които се четат на празнични вечерни и на великопостни вечерни.

Църковно-богослужебни книги са всички останали. По-важните от тях са следните:

Часословът е предназначен за четците и певците. Съдържа последованието (реда) на църковните служби от ежедневния богослужебен кръг. Съдържа съответно непроменящите се четива и песнопения на църковните служби от вечерното и утринното богослужение и Светата Литургия.

Служебникът е книга, предназначена за свещеника, която съдържа последованието на ежедневното богослужение от денонощния кръг и тайнството Евхаристия (молитви и указания за свещенодействията на свещеника и дякона).

Требникът съдържа последованието на петте тайнства: Кръщение, Миропомазание, Венчание (Брак), Покаяние, Елеосвещение, както и някои обреди, които извършва свещеникът. Великият требник съдържа чинопоследованието на всички тайнства и обреди.

Октоих (осмогласник) - съдържа службите за всеки ден от седмицата (седмичния кръг) на съответния глас.

Миней (месечник) - съдържа службите в чест на празниците и светиите за всеки ден от съответния месец на годината. Минеите са общо 12 на брой, според числото и името на всеки месец от годината.

ЗАПИСКИ

1. Общо понятие за богослужение.

Богослужението е най-характерният елемент на религиозния живот. То е външен израз на вярата в Бога, на богопоклонението, богопочитанието и богообщението във всичките им форми. Богослужението е живо служение, най-добрата вероучителна, нравоучителна и възпитателна школа, благодатно спасително въздействаща върху човешката душа. Богослужението е една от най-съществените и характерни прояви на религиозния живот. Неговата цел е прославяне на Бога, влизане в общение с Него, освещение и спасение на човека. Християнското богослужение по своя характер е поклонение на Бога „в дух и истина“ /Йоан 4:24/. В учението Си Господ Иисус Христо подчерта предимството на духовното пред телесното. /Марк 8:36/. Този евангелски възглед е намерил отражение и в християнския култ. В противовес на древните езически култове, които носели груб, чувствен, дори жесток характер, християнският култ е истинен, богоустановен, като богослужението е истинска школа за благочестие. Богослужението освещава и обожава цялата човешка природа, цялостния човек. Богослужението е външна проява на вярата на православните християни в Църквата чрез молитви и свещенодействия. За православните християни в молитвата пулсира животът на Църквата. Затова всеки нов ден започва с молитва, с молитва Църквата ознаменува и всяко по-важно събитие от дневния, седмичния и годишния кръг. Участвайки в ежедневното и празничното богослужение, християнинът като жив член на Църквата участва и в нейния молитвен и благодатен живот.

Християнското богослужение генетически е свързано с древно-юдейското и по-точно — със съвременното на Христос синагогално богослужение. Според свидетелството на книга “Деяния на светите апостоли” първите християни се събирали всеки ден и пребивавали единодушно на молитва в храма /Деян. 2:46/ в определените молитвени часове /Деян. 3:1/.

Християнското богослужение има още за цел да се освети времето, в което протича нашият земен живот като подготовка към отвъдния. Съобразно това разбиране са били установени и богослужебните чинопоследования на денонощния, седмичния и годишния кръг.

Чрез православното богослужение вярващите влизат в общение с Бога и чрез тайнствата на Св. Църква им се преподава божествената благодат. Всички имат нужда от благодатта на изкуплението и от общение с Христа. Тъкмо тази нужда е подтиквала хората открай време да пълнят храмовете и участвайки в богослужението, да стават съпричастни на божествения живот в Христовата Църква. Когато човек слуша внимателно песнопенията в храма и вниква в съкровения смисъл на свещенодействията, той се откъсва от земния свят, вглъбява се в себе си, достига до онова непонятно за разума ядро в дълбините на своята душа, където съмнението, колебанието и разсеяността отстъпват място на детската вяра и се осъществява среща с Бога. Тук се извършва съкровено богообщение и оня помятен само за сърцето диалог между Твореца и творението. Тогава човек закопнява за Христовия мир, за мира, който само Спасителят може да внесе в душата му. И като вижда как всекидневните грехопадения го отдалечават от този мир, изпълва се с вътрешен плач и чувство за греховност, съзнание за недостойнство, искрено смирение, духовна тъга по Бога, от която се ражда нелицемерно покаяние и страх Божий. Но снизхождащата Божия благодат превръща този страх в благоговееен трепет, който постепенно преминава в синовна любов към Небесния Отец и в любов към ближния.

За да бъде богослужението наистина такова е необходимо непосредствено, съзнателно и живо участие в него на всички присъстващи в храма, необходимо е те да бъдат обхванати и увлечени от неговото съдържание и извършване. Често съдържанието му остава неразбрано както от присъстващите християни, така и от извършващите го свещенослужители, което до голяма степен го обезмисля и превръща в непонятен ритуал.

Оформеният и нормираният от Църквата през вековете християнски култ, който се проявява в богослужението - обществено и частно, е съставна част от Преданието на Църквата. Богослужението е богоцентрично и христоцентрично. Негов сакрален център е Св. Евхаристия – тайнството на тайнствата. В тази връзка е и неговото сотирологично (спасително) значение. Богослужебните текстове са неподправен и автентичен извор както по отношение на догматичните истини, така и по отношение на благочестието и правилния духовно-нравствен живот. Поради тази причина изучаването на избираемата дисциплина цели да спомогне студентите да се изградят пълноценно като богослови и да усвоят практически умения за активно участие в богослужението.

2. Главни съставни части на църковните служби

2.1. Словото Божие

2.2. Проповедта

2.3. Песнопенията

2.4. Молитвата

Триод постен - съдържа службите за подготовителните недели на Великия пост, за периода на същинския Велик пост и за Страстната седмица: от Неделя на митаря и фарисея до Велика събота.

Триод цветен (Пентикостар, Петдесетодневник) - съдържа службите от Възкресение до Неделя след Петдесетница (Неделя на всички светии).

4. Църковният типик (устав) като част от Преданието на Църквата и като църковно-богослужбена книга.

Типикът или Църковният устав е църковно-богослужбена книга, в която систематически се излагат порядъкът и начинът за извършването на църковните служби за съответните дни, празници и богослужбени периоди. Следователно Типикът поставя регламент по отношение на богослужението и неговото правилно извършване.

Богослужението е неразделно свързано с богослужебните книги, които съдържат реда на службите, текстовете на четивата, на молитвите и песнопенията, които съставят различните богослужебни последования. Появата на голям брой различни последования от денонощния, седмичния и годишния празничен цикъл, както и нарастването и усложняването на съдържанието им довело до необходимостта употребата им да бъде вменена в определена система. Създаването на богослужебния устав било свързано с поръчението на свети ап. Павел „всичко да става с приличие и ред“ (1 Кор. 14:40), понеже „Бог е Бог на реда, а не на безредието“ (1 Кор. 14:33). Формирането на богослужебния устав ставало постепенно в продължение на много години.

Още от най-ранни времена се е поставило началото на записване на импровизираните молитви и песнопения върху свитъци. По-късно, богослужебният чин получил по-стабилна форма. Оформили се и отделни сборници, които носили названия в зависимост от вида на песнопенията, четивата и молитвите – напр. Апостоли, Евангелия, ирмологии, катавасийници, молитвослови и т.н. Окончателния си вид тези сборници получили в по-ново време, когато се поставило началото и на книгопечатането. В първите векове не е имало твърдо установен и единен устав за извършване на църковните служби. По онова време всяка поместна църква, всеки град, дори всеки храм и манастир имали свои обичаи и начин на извършване на богослужението. Най-древният писмен църковен устав е този на св. Сава Освещени (439 – 532 г.), наричан Иерусалимски. Съвременният типик има дълга и сложна история, която води началото си от източното монашество. Иерусалимският типик получил широко разпространение във Византия, България, Сърбия, Румъния и Русия, благодарение на исихастите св. Григорий Синаит, св. Григорий Палама, както и на техни ученици и последователи. Център на разпространение на този типик станала Света Гора.

Колко е огорчително понякога, че голяма част от православните християни не разбират изцяло смисъла и духа на богослуженията, които като постоянен източник на вдъхновение, според създалите ги с Божията помощ свети отци, трябва да запаят в нас искрата на спасителната православна вяра и да разпалват от нея силния пламък на любовта и жертвено служение на ближните. Колко малко хора обичат църковния типик, който посочва правилата и реда на църковните служби, а ако съумеem да го разберем добре, внасяме ред в самите ни сърца, показва ни пътя към този Изток свише (Лука 1:78), към който ни зове Светата Църква.

За да се ориентираме в истинския смисъл на типика, трябва да разберем какво всъщност представлява той. Формално, той е книга с предписания за това как да се извършват богослуженията. Регламентира начините на подреждането и съчетаването в едно цяло на църковните служби, съдържащи се в Часослова, Минея, Октоиха, Триода и другите богослужебни книги. Без него не е възможно да се подреди и извърши еднообразно и чинно богослужение, тъй както не може да се строи къща само от тухли, без свързващо вещество между тях. Но в действителност църковният типик не се ограничава само с това. Неговото гръцко название „Типикон“ може да се преведе като „Книга с образци“, задачата на която според компетентното мнение на руския професор М. Скабаланович е „да пресъздаде един висок идеал на богослужението, който със своята красота да предизвиква постоянен стремеж към неговото осъществяване, може би, не всякога напълно възможно, както и осъществяването на всеки един идеал... Такъв е по своята същност и целият Христов закон - не напълно осъществим в цялата му небесна висота, но със своето божествено величие събуждащ у човеците неудържимо желание да го следват и да оживотворяват с това света“.

Църковният типик е част от Преданието на Църквата. Той е достоен за благоговейна почит и спазване, защото е проникнат от духа на църковните канони и в определен смисъл се явява като глас на нашата майка - Църквата. Това предполага и благоговейното отношение към него. Недопустимо е да се отнасяме с пренебрежение към този глас на Църквата и ако желаем да ѝ бъдем предани, трябва да се отнасяме с послушание към всички нейни православни установления. Типикът е създаден от Православната църква, в която като в богата съкровищница светите отци са вложили всичко, което принадлежи на истината. Спазването на духа и буквата на Типика култивира у християните усет за точност и дисциплина. Този усет, проектиран в областта на духовно-нравствения живот им помага да внесат и в него подредба, като се борят с греховните наклонности и страсти, изпълняват точно евангелският нравствен закон и вървят с укрепващата ги Божия благодат по многотрудния път на спасението.

Неслучайно за образец на Устава е послужило именно манастирското богослужение, защото монашеството най-ярко изразява идеала на Църквата и неговото състояние винаги е било и си остава сигурен показател за духовното състояние състоянието на Църквата. По начина на извършване на църквните служби лесно може да се прецени както богослужебният живот на енорийските църкви, така и духовното им състояние. Никога обаче Църквата не е създавала своеобразен богослужебен устав, пригоден за енорийските, мирските храмове, който да е различен от този, предназначен за манастирите. Това не е случайност или недоглеждане. От горепосоченото положение прозира идеята, че богообщението и спасението чрез участието в богослужебния и тайнствения живот на Църквата са общи за цялата църковна пливора (пълнота) - духовници, монаси и миряни, и всички еднакво са призвани за спасение и вечен живот. Общият за всички устав е нагледна илюстрация за това.

Православните християни се стремят да съхранят чистотата на църковното богослужение не като самоцел, а защото каноните и наредбите на Св. Църква чрез богослужението пазят, ограждат от духовни болести, заблуди и ереси. Освен това ни съдействат в трудния път на спасението, когато ставаме съпричастни на благодатната сила на св. Тайнства.

Истинската цел на изучаване на устава е следната: духовната храна, която богослужението предлага, да стане за вярващите извор на вечен живот и спасение. В сравнение с тази цел всичко останало е второстепенно. Богослужението е не само съкровище от църковни догмати и душеполезни наставления, но много повече - то е училище за благочестие, където ние не само откриваме, но и опитно осъзнаваме своя живот и път към спасение.

Древните чинопоследования на православните богослужения винаги напомнят за идеала на църковния типик: благоговейно присъствие в Божия храм, с трепет и велика радост прославяне на Господа, изживяване тайната на богообщението като се приемат светите и животворящи Христови Тайни за спасение и вечен живот.

5. Исторически развой на Типика.

6. Характеристика, структура и съдържание на Църковния типик (1980 г.), използван в Българската православна църква за извършване на еднообразно и чинно богослужение.

7. Придобиване на практически умения за ползването на Типика.

8. Празници на Св. Църква.

- 8.1. Подвижни годишни празници.**
- 8.2. Предпасхални празници.**
- 8.3. Великден и следпасхален период.**
- 8.4. Неподвижни годишни празници.**
- 8.5. Господски празници.**
- 8.6. Богородични празници.**
- 8.7. Светийски празници.**

Празниците се разделят на подвижни и неподвижни. Подвижни са ония, които се намират във връзка с празника Пасха (Възкресение Христово, Великден), а неподвижни са ония, които се празнуват винаги на едно и също определено число на месеца. Св. отци на Първия вселенски събор (325 г.) установили Пасха да се празнува в първия неделен ден след мартенското пълнолуние, с цел никога да не съвпада с юдейската пасха. Поради това празникът на Христовото Възкресение, според православния календар, се пада в един от 35-те дни между 4 април и 8 май. По-важните подвижни празници са: Пасха, Възнесение, Петдесетница, Свети Дух (празник), неделите на месни и сирни заговезни, Тодоровден, Неделя православна, Връбница, Велики четвъртък, Велики петък и Велика събота.

Неподвижните празници се делят на *Господски*, *Богородични* и *святийски*.

По-важни *Господски празници* са: Рождество Христово (25.XII), Обрезание Господне (1.I), Богоявление (6.I), Сретение Господне (2.II) и Преображение (6.VIII). Господски празници са и подвижните Възкресение, Възнесение и Връбница.

По-важни *Богородични празници* са: Рождество Богородично (8.IX), Въведение Богородично (21.XI), Благовещение (25.III) и Успение Богородично (15.VIII).

Светийски са празниците, които са посветени на различните категории Божии угодници: пророци, апостоли, мъченици, преподобни, светители, праведни, блажени, преподобномъченици, свещеномъченици, юродиви заради Христа и пр. Някои от големите празници се предшества от определен брой подготвителни дни (постни периоди), определени от св. Църква за пост и усърдна молитва и подготовка за посрещане на съответния празник

9. Уставът на Българската православна църква и богослужението.

ПРАВОМОЩИЯ НА СВЕЩЕНОСЛУЖИТЕЛИТЕ

Чл. 135. Енорийският свещеник има следните права и задължения:

1. да отслужва по установения църковен ред редовно и с подobaващо благочиние светата Литургия и ежедневното църковно правило и да извършва тайнствата и чинодействията, установени от Православната църква;
2. да се грижи за добрия ред, благоговейното, точно и ясно четене и пеене при богослужението, чистотата и благолепието на храма и църковните гробища, за доброто състояние на одеждите, книгите и други църковни принадлежности и за запазване църковните старини;
3. редовно да проповядва и да поучава енорияшите си в истините на православната вяра и християнската нравственост; енорийският свещеник с благословението на епархийския митрополит може да допуска мирянин, познат по своята подготовка, правомислие, църковност и благонравие, да проповядва във време на частно и обществено богослужение;
4. да запознава енорияшите си със задълженията им като членове на Църквата и да ги обучава в Закон Божий и чрез църковни поучения и беседи;
5. да пази с пастирско усърдие енорияшите си от инославни и иноверни пропаганди;
6. да се грижи за духовното преуспяване на енорияшите си, да ги посещава, да ги увещава редовно да посещават богослужението, да се изповядват и достойно чрез пост и молитва да се подготвят за приобщаване със Светите Тайни, да кръщават навреме децата си и да ги възпитават в православен дух;
7. да се грижи членовете на енорията му да изпълняват църковните разпоредби;
8. със съдействието на църковното настоятелство да насърчава християнското добротворство;
18. да изпълнява своевременно и точно нарежданията на духовното си началство;
20. да изпълнява точно, добросъвестно и усърдно задълженията си по служба и сан, определени от църковните правила и настоящия Устав, и при нарушение на задълженията си да отговаря по съответния църковно-дисциплинарен и църковно-съдебен ред;
23. да организира църковно училище и да следи за изпълнението на синодалната програма за обучение;
23. енорийският свещеник може да извършва свещенодействия и треби в друга енория със съгласието на местния енорийски свещеник или с писмено разпореждане на епархийския митрополит.

Чл. 137. Дяконите са помощници на архиерея и свещеника в тяхната служба и имат всички общоцърковни права и задължения според църковните правила.

СЪСТАВИЛ:

доц. д-р Стефан Стефанов

GSM: 0896613054

e-mail: stefanov67@abv.bg

ТИПИК

I. Същност - Църковен устав за извършване на еднообразно и чинно обществено богослужение в енорийските храмове на българската православна църква.

Съставен и издаден с благословието на Светия Синод на Българската православна църква и съобразен с Цариградския патриаршески типик.

II. Предназначение.

В манастирските храмове богослужението обикновено се извършва по Йерусалимския типик, както е установено у нас под влиянието на светогорските манастири.

В енорийските храмове, обаче, трябва да се спазва точно всичко установено по настоящия типик.

Това е необходимо не само, за да има еднообразие и да се спазва повелята на св. ап. Павел: "Всичко да става с приличие и ред" /I Кор.14:40/, но и за да може всеки певец и свещеник, когато отиде в друг храм да знае какво ще се пее и как ще се служи.

III. Съдържание.

1. Първи отдел - съдържа общи указания за делничното и празничното богослужение: възкресно, на Господски и Богородични празници, на празници на светии; указания за особеностите на светата литургия; упътване за певците за Архиерейска служба; указания за извършване на полунощницата, часовете, повечерието и всенощното бдение.

2. Втори отдел - указва начина на извършване на служби на конкретен светия, Богородичен или Господски празник за всеки месец от годината.

3. Трети отдел - указва начина на извършване на службите от Неделя на митаря и фарисея до Велика събота/Постен Триод/ и службите от Възкресение до Неделя след Петдесетница (Неделя на всички светии) /Цветен Триод/.

4. Приложения - допълнителни указания, свързани с осъществяване на богослужението в православните храмове.

Литература: Типик-Синодално издателство, София, 1959 г. и 1980 г.

ПРИМЕРНИ СХЕМИ НА ВЕЧЕРНИЯТ

	ВСЕКИДНЕВНА	ВЪЗКРЕСНА събота вечер	ПРАЗНИЧНА вечерта с/у празника	ВЪЗКР. – ПРАЗН. събота вечер
1	Благословен Бог наш ...	да	да	да
2	Ако не се е чел 9 ^{та} час : Царю небесний... Трисвятое	да	да	да
3	Господи помилуй – 12 пъти	да	да	да
4	Слава ... и нине ...	да	да	да
5	Приидите поклонимся..., 103 ^{та} псалом	да	да	да
6	Велика ектения	да	да	да
7	Редовна катизма	да	да	да
8	Малка ектения	да	да	да
9	Господи възвах... – по гл. на 1 ^{та} стихира	да	да	да
10	Положи Господи...	да	да	да
11	Стихири на Господи възвах - 6 бр. Слава ... (ако има в Минея) и нине ... Богородичен (от II ^{то} заглавие на Минея) Ако няма Слава ... в Минея – Слава... и нине... Богородичен или Кръстобогородичен (намира се след стихирите на Господи възвах... в Минея)	Стихири - 10 бр. - на владеещия глас Слава... (ако има в Минея) и нине... I ^{ва} Богородичен догматик на вл. глас (не се влияе от гласа на "славата")	Стих. - 6, 8 или 10 бр. Слава ... (на светеца) и нине ... I ^{ва} Богородичен по гл. на "славата". Ако е Господски или Богородичен празник – Слава... и нине... на празника	Стих. - Типикът указва Слава ... (на светеца) и нине... I ^{ва} Богородичен - на владеещия глас. Ако празника е Богородичен – Слава... и нине... на празника
12	Свете тихий...	Свете тихий...	Свете тихий...	Свете тихий...
13	Вечерний прокимен	Господ воцарися...	да	да
14	не	не	Паримии	Типикът ги указва
15	не	Сугуба ектения	Сугуба ектения	Сугуба ектения
16	Сподоби Господи...	да	да	да
17	Просителна ектения	да	да	да
18	ПЕТОХЛЕБИЕ Стиховни стихири – 3 бр. Слава ... (ако има в Минея) и нине ... Богородичен (от II ^{то} заглавие на Минея) Ако няма Слава ... в Минея – Слава... и нине... Богородичен или Кръстобогородичен (от Октоиха)	Стих. стих. - 4 бр. на владеещия глас Слава ... (ако има в Минея) и нине ... Богор. Възкресен - по гл. на "славата" (II ^{ва} Богородичен от I ^{то} заглавие на Минея)	Стих. стих. - 3 бр. Слава ... (на светеца) и нине... II ^{ва} Богор. (или празн. Богород. – по гл. на "славата") Ако е Господски или Богородичен празник - Слава и нине на празн.	Стих. стих. - 4 бр. Слава ... (на светеца) и нине... II ^{ва} Богор. (или празн. Богород. – по гл. на "славата") Ако е Богородичен празник - Слава и нине на празника
19	Нине отпущаеши...	да	да	да
20	Трисвятое	да	да	да
21	Тропар на светеца, Слава... и нине... Богородичен – отпустителен (от IV ^{то} заглавие на Минея) Ако има два тропара, преди втория – Слава..., а след него и нине ... Богородичен - отпустителен Ако в Минея няма тропар се пее общ тропар на светеца (от Часослова)	Възкресен тропар Слава ... и нине ... Възкресен Богородичен отпустителен (на владеещия глас от III ^{то} заглавие на Минея)	Тропар на светеца Слава ... и нине ... Възкр. Богородичен отпустителен (по гл. на тропара) Ако е Господски или Богородичен празник – 3 пъти троп. на празн. (без слава.. и нине...)	1. Възкресен тропар 2. Слава ... - тропар на светеца 3. И нине... Богород. по гл. на "слава..." Ако е Богород. празник 1. Възкресен тропар 2. Тропар на празн. - два пъти (без слава и нине)
22	Сугуба ектения	не	не	не
23	Утвърди Боже ...	да	да	да
24	Отпуст	да	да	да

ЛЕГЕНДА: Благословен Бог наш ... - казва се от свещеника
Трисвятое - чете се
Господи възвах - пее се

УКАЗАНИЯ ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА БОГОСЛУЖЕНИЕТО НА ПЕТДЕСЕТНИЦА
(ОСМА НЕДЕЛЯ СЛЕД ПАСХА) ОТ СЪВРЕМЕННИЯ ТИПИК, СИНОДАЛНО
ИЗДАНИЕ ОТ 1980 Г.

В събота вечер, на вечернята, след предначинателния 103 псалом (катизма не се чете), на *Господи възвах* се пеят стихирите както са дадени в Пентикостара (Цветния Триод). *Слава, И нине: Приидите людие*. Вход, *Свете тихий*, прокимен *Господ воцарися и паримии* (Паремийник, с. 222). На стиховните стихирите се изпълняват съответните три самогласни стихирите. *Слава, И нине: Язици иногда размесишася. Нине отпуцаеши, Трисвятое*. Тропар: *Благословен еси Христе Боже наш - три пъти, без Слава, И нине*.

Празнична полунощница. *Благословен Бог наш, Трисвятое, Яко Твое ест царство, Господи помилуй* — 12 пъти, *Слава, И нине: Приидите поклонимся*, 50 псалом, пее се литията на празника. *Трисвятое*, тропар: *Благословен еси Христе Боже наш*. Отпуст и ектенията: *Помолимся*.

Утреня. На *Бог Господ* тропарът се изпълнява по същия начин, както на вечернята. Утрените седални се изпълняват от *Пентикостара*. Полиелей и величание на празника (Катавасийник, с. 81), и седален след полиелея — също от *Пентикостара*. *От юности моя*. Прокимен: *Дух Твой благий наставит мя на землю праву*. Утрен празничен евангелски чин. След прочитане на празничното евангелие, не се чете *Воскресение Христово видевше*, а направо следва псалом 50. *Слава: Молитвами апостолов*, и *Нине: Молитвами Богородицы*; стих *Помилуй мя Боже* и самогласната стихира: *Царю небесный*. . . Двата канона на празника се четат без припеви. След трета песен се прочита един път седалния. След шеста песен се прочитат кондак и икос и се произнеса кратък Синаксар: „*В сий ден, в неделю осмую по Пасце, святую Пятдесятницу празднуем. Дыханием пужним, языкоогнено подает Христос божественнаго Духа апостолом. Излияся в великом оми дух рибарем. Святых апостол молитвами, Христе, помилуй нас, Амин*”. Катавасии: *Понтом покри фараона и Божественним покровен* (двойни) (Катавасийник, с. 58). Вместо *Честнейшую* се пее девета песен от двата канона на празника (също без припеви). Светилните се изпълняват според *Пентикостара*. Стихирите на *Всякое дыхание* са четири — от *Пентикостара*. *Слава, И нине: Царю небесный*. Велико славословие. Тропар на празника.

На Светата Литургия. Антифони на празника: първи *Молитвами Богородицы*; втори — *Спаси, ни Утешителю благий, поющия Ти аллилуиа*; трети — *Благословен еси Христе Боже наш*. Входно: *Вознесися Господи силою Твоею, воспоем и поем сили Твоя, спаси ни, Утешителю благий, поющия Ти аллилуиа*. След Малкия вход се изпълнява тропарът на празника: *Благословен еси Христе Боже наш* и кондака на празника: *Егда снизиде языки сля* (Часослов, с. 263). Вместо *Святый Боже* се пее *Елицы во Христа крестистеся*. Задостойник: *Нетления искушением рождшая*. . . Причастен: *Дух Твой благий наставит мя на землю праву, аллилуиа* (3). Вместо *Видехом свет истинный* се изпълнява тропарът на празника: *Благословен еси Христе Боже наш*. Отпуст: *Иже в видении огненных язык*.

Веднага след отпуста на Светата Литургия свещеникът поставя началото на вечернята: *Благословен Бог наш*. . . *Царю небесный*. . . Четецът продължава: *Приидите поклонимся* и прочита 103 псалом. Произнася се от свещеника *Велика ектения* със специално прибавени прошения за чествания празник. На *Господи възвах* се изпълняват с пеене четири стихирите (хвалитните стихирите от Утренята): *Преславная. Слава, И нине: Царю небесный*. Вход с кадилница. *Свете тихий*. Пее се велик прокимен: *Кто Бог велий, яко Бог наш, Ти еси Бог, творяй чудеса (Кой Бог е велик като нашия Бог, ти си Бог, Който твори чудеса)*, със съответните му стихове от *Пентикостара*. Свещеникът възгласява: *Паки и паки преклоние*. . . и се четат първите молитви на преклонението, по време на които всички застават на колене. Свещеникът продължава: *Заступи, спаси, помилуй Твое бо ест еже миловати*. . . Следва *Сугуба ектения* и след възгласа *Паки и паки преклоние*. . . се четат вторите молитви на преклонението. След тях следва *Ектения*, чете се *Сподоби Господи* и след третия възглас: *Паки и паки преклоние*. . . се четат третите молитви на преклонението. Довършва се ектенията и се произнася *Просительна ектения*. След това се пеят стиховните стихирите от *Пентикостара*, *Нине отпуцаеши, Трисвятое*, празничен тропар: